

MITROPOLIA UNGROVLAHIEI LA CURTEA-DE-ARGEȘ. 1359-2009 = 650 DE ANI ¹

Virgiliu Z. Teodorescu

Curtea de Argeș, prin voința lui Basarab I, domnul Țării Românești, a devenit reședință a mitropoliei ortodoxe a Țării Românești timp de circa două secole, până la mutarea temporară la Țirgoviște și apoi, în a doua jumătate a veacului al XVII-lea, a transferării definitive la București.

„Popoarele care sunt pătrunse mai mult de însemnătatea trecutului național, acelea au o conștiință mai dezvoltată, acelea și au mai bine fixate ținutele către care tind; iar acele popoare, cari nu au conștiința și mândria trecutului lor, cari nu sunt destul de convinse de rolul trecutului în dezvoltarea neamului, acelea sunt expuse pieirii. Cele mai tari națiuni ale Europei de azi sunt acelea în care conștiința trecutului e mai dezvoltată ...”

Virgil Drăghiceanu

Mitropolia Ungrovlahiei a avut reședința la Curtea de Argeș în perioada de la jumătatea veacului al XIV-lea - începutul veacului al XVI-lea. Evenimentele militare au consemnat pentru anii 1337-1338 acțiunea expansionistă a tătarilor care au reușit să cucerească, printre altele, importanta așezare portuară dunăreană Vicina, determinând și refugiarea la nordul Dunării a mitropolitului Iachint care astfel a ajuns la Curtea de Argeș, fiind primit de domnul Basarab I, care i-a încredințat misiunea de păstorire a credincioșilor ortodocși, făcând concomitent demersurile convenite întru recunoașterea acestuia de către patriarhia din Constantinopol, ca mitropolit al Ungrovlahiei. Au fost necesare mai multe asemenea demersuri. Peste ani, patriarhul Calist I împreună cu Sinodul ecumenic, în timpul domniei lui Alexandru Nicolae, au acordat această recunoaștere în noua rezidență, pentru a păstori pe credincioșii din Țara Românească, pe românii ardeleni, cu titlul de „exarh a toată Ungrovlahia și al plaiurilor”. Reședința, la început, a avut-o în preajma Bisericii Sf. Nicolae Domnesc, limitrofă Curții Domnești, unde au fost aduse moaștele Sfintei Filofteia, pe la anii 1397-1400. Pe parcursul anilor, pentru asigurarea bazei materiale a Mitropoliei, domnul Nicolae Alexandru VV. i-a acordat stăpânirea peste moșiile: Iașii, Prăvălenii și Cornetu, iar domnul Mircea cel Mare VV. i-a dăruit Fleștii de Bascov.

Înaintarea în ani a mitropolitului Iachint, scăderea puterilor acestuia, dar mai ales necesitatea ca în zona vestică a țării să fie o minte și o mână puternică, în stare să stăvilească penetrația misionară a catolicismului a determinat, după câteva

¹ Textul conferinței prezentat la 20 mai 2009 în incinta Palatului Muzeului Municipiului București.

decenii, instituirea unei a doua mitropolii, cea a Severinului, conducătorul acesteia fiind subordonat mitropolitului Ungrovlahiei.

În această perioadă de aproape două secole, succesiunea de mitropoliți, inițial de obârșie greacă, apoi română, l-a avut, în finalul prezenței la Curtea de Argeș, pe Macarie al II-lea „mitropolitul a toată Țara Românească, Plaiului și Severinului”, după venirea la tronul Țării Românești a lui Neagoe Basarab VV. Acestuia i-a revenit misiunea de reorganizare a structurii, scaunelor eclesiastice, activităților prioritare care să asigure consolidarea vieții religioase. De obârșie din Muntenegru, refugiat la cotropirea țării sale de către otomani, a ajuns la Târgoviște pe timpul domniei lui Radu cel Mare, colaborând cu mitropolitul Maxim Brancovici întru desăvârșirea celor declanșate de mitropolitul Nifon. Au fost anii când s-a evidențiat prin activitatea de tipograf pe teritoriul românesc. Ca mitropolit, a fost înscăunat de mitropolitul Maxim, la retragerea acestuia, și de către episcopii de Râmnic și Buzău. A participat, în ziua de 15 august 1517, la solemnitatea sfințirii noului lăcaș de la Curtea de Argeș și patriarhul ecumenic Teolipt. Noul Sf. Lăcaș a primit protector hramul Adormirea Maicii Domnului. După 2 zile s-a hotărât, la 17 august 1517, mutarea scaunului Mitropoliei Ungrovlahiei de la Curtea de Argeș la Târgoviște. Măsura a fost luată de „Teolipt, patriarhul Țarigradului și de Macarie mitropolitul și Neagoe Vodă, domnul Ungrovlahiei și de toți boierii cei mari și cei mici și de sfântul sobor”. Era o măsură care fusese resimțită de bune decenii ca o necesitate, ca mitropolitul să se afle permanent în anturajul domnului, întru adoptarea celor convenite bunei chivernisiri a țării. Capitala fusese mutată la Târgoviște de către domnul Alexandru I Aldea la 1431. La început de veac XVI, devenise o stringentă necesitate ca mitropolia să fie mutată la Târgoviște. În acest sens a acționat mitropolitul Nifon determinându-l pe domnul Radu cel Mare să purcedă la edificarea noului ansamblu mitropolitan la Târgoviște, lucrare finalizată în anii domniei lui Neagoe Basarab. Ca o măsură tranzitorie, începând din 1501, mitropoliții erau găzduiți la Mănăstirea Dealu.

Inițial, pentru perioada prezenței la Curtea de Argeș, biserica Sf. Nicolae a Curții Domnești a găzduit și slujbele oficiate de mitropolit însă, cu timpul, s-a impus edificarea unui ansamblu care să aibă menirea de a fi efectivă reședință mitropolitană: a fost preocuparea fiului lui Mircea cel Mare, domnul Vlad Dracul, frate vitreg cu Alexandru I Aldea. La 15 august 1439, a avut loc solemnitatea tânosirii bisericii mitropoliei, zidită pe moșia Flămânzeștilor, la nord de Curtea Domnească. Noii ctitorii i-a fost hărăzit patron protector, hramul Adormirea Maicii Domnului. A rămas ca semnificativă relicvă stema domnului ctitor amplasată inițial pe turnul de acces. Acum i-au fost confirmate anterioarele danii și a mai primit circa jumătate din moșia Flămânzeștilor precum și proprietăți în stăpânire împreună cu mănăstirea Govora. Construcția bisericii s-a resimțit în timp, locul ales nefiind propice, numeroasele izvoare spălând fundațiile, încât catastrofele cutremure din 1471 și 1484 i-au fost

futale, ducând la „dărămare” întrucât a fost „neîntărită”, cum s-a consemnat în anii domniei lui Neagoe Basarab, cel care, constatând starea de accentuată ruinare, a avut inițiativa și puțința de a declanșa edificarea noului așezământ.

Mutațiile au fost determinate și de permanentele stări conflictuale între rivalele familii, ale dăneștilor și drăculeștilor, pretendente la tronul țării. Cei de spiță clănescă au un demn reprezentant în Neagoe Basarab care a găsit cu cale de a muta Mitropolia la Târgoviște după terminarea lucrărilor declanșate în timpul lui Radu cel Mare. Totodată a decis, în 1512, ca în anul următor să înceapă lucrările de la nord de Curtea de Argeș, la edificarea ansamblului monahal ce a dobândit, prin valențele arhitecturale, decorative și multiplele funcții eclesiastice, un răsunset ce i-a conferit în decursul veacurilor următoare o notorie apreciere.

Revenim la momentul solemnităților din 15 august 1517, când o numeroasă participare a onorat momentul, prilej de a remarca forma construcției, materialul pus în operă, modul de finisare a fiecărui detaliu, multitudinea elementelor decorative atât la exterior, cât și la interiorul edificiului. A fost inclusă în programul zilei și procesiunea preluării din Biserica Sf. Nicolae de la Curtea Domnească și depunerea la noua ctitorie a moaștelor Sf. Filofteia. Este demn să amintim în acest context gestul Doamnei Ruxandra care, din profundă evlavie, a împodobit racla cu moaștele Sf. Filofteia cu valoroase bijuterii. Anterior, pentru a conferi viitoarelor clopote ale clopotniței mănăstirii o distinctă muzicalitate, tot ea oferise turnătorilor o importantă cantitate de aur și argint sub forma de bijuterii personale.

Pentru a se asigura un rang favorizat în ierarhia eclesiastică, egumenului mănăstirii i-a fost conferit, de la bun început, calitatea de arhimandrit și dreptul de a face slujba cu bederniță îndoită, cinste de care se bucuraseră până atunci numai egumenii de la mănăstirea Tismana.

Gavril Protul, ilustru monah de la Muntele Athos, aflat în suita patriarhului Teolipt, a consemnat evenimentul, impresiile profunde produse de asemenea fapte constituind astăzi un efectiv și concludent reportaj de epocă.

Pentru a-i asigura resurse economice, ctitorul i-a acordat Mănăstirii Argeșului, la 7 ianuarie 1517, întărirea dobândirii veniturilor de la Ocnele Mici. La data inaugurării noului lăcaș domnul a dat un „Svitoc” solemn prin care-i acorda mănăstirii o serie de moșii, posibilitatea de percepere a vămii și a judecării în târgul Argeș.

În anii care au urmat, domnul Neagoe Basarab a căutat deseori să amintească viitorimii ce a însemnat în istoria țării vatra așezămintelor din perimetrul Curții de la Argeș. Ca atare, grămăticul a consemnat formularea domnului pe unul din documentele emise „în scaunul vechilor domni în Curtea de Argeș”.

Au fost anii când, preventiv, a procedat la a comanda viitoarele pietre de mormânt pentru el și membrii familiei. Semnificativ este faptul că, în acest caz, comanditarul s-a documentat anterior, preluând elementele heraldice ale predecesorilor

pentru a-i orna pietrele tombale. Totodată au fost anii în care experiența dobândită, concepția despre viață în postura de conducător de neam, a căutat să o transmită către viitorime, inclusiv către urmașii săi direcți. Așa s-a înscris în rândurile marilor povățuitori de bine, prin redactarea lucrării moralizatoare: *Învățăturile lui Neagoe Basarab către ful său Teodosie*.

Concepuse această ctitorie ca și viitoare gropniță pentru membrii familiei sale. Ca atare, la decesul din 15 septembrie 1521, pronaosul a fost pregătit pentru a-i găzdui pentru eternitate rămășițele trupești.

Este necesar să precizăm că, la data târnosirii, interiorul nu fusese încă pictat. Misiunea și-a atribuit-o generele și urmașul la domnie Radu de la Afumați, om de fermitate întru respectarea Capitulațiilor cu Poarta Otomană, gata de a sancționa încălcarea prevederilor de către otomani, după cum au demonstrat-o cele 20 de bătălii ce l-au definit ca ilustru Voievod, gata totodată de a fi protector al credinței strămoșești. Comandarea pictării bisericii ctitorite de socrul său, a fost încredințată experimentatului „zugrav de subțire” Dobromir care, cu a lui echipă, a lucrat în anul 1526, după unele informații terminând pictura la 10 decembrie; după altă sursă și-a finalizat lucrarea în anul 1527. Este necesar să amintim că spațiile parietale au preluat elementele obligatorii ale repertoriului inclus în erminii, dar a oferit și posibilitatea redării și a unor domni predecesori pentru a releva continuitatea dinastică a Basarabilor. Totodată domnul Radu de la Afumați a acordat mănăstirii noi înlesniri de natură economică. Lor li s-au alăturat și o serie de boieri care au făcut dani, printre care și cei din arealul localității Tigveni. Mișleasca ucidere a acestui apărător de fruntarii ale țării s-a petrecut de mâini ale conaționalilor, în fața altarului bisericii Cetățuia, de la nord de Râmnicu Vâlcea, la 2 ianuarie 1529. Semnificativă este piatra tombală care are dăltuită o compoziție, redând un luptător călare; textul ce acoperă întreaga suprafață consemnează cele 20 de bătălii ce l-au solicitat în anii domniei - ani ce corespund cu penetrarea oștilor otomane către centrul Europei, soldate cu cotopirea Ungariei și instaurarea pașalâcului.

Fiica lui Neagoe Basarab Stana, devenită prin căsătorie Doamna Moldovei, soția lui Ștefăniță, ulterior călugărită la Sibiu cu numele de Sofronia, a fost răpusă de ciumă. A fost îngropată în incinta ctitoriei tatălui său.

La 1554, aici au fost aduse, de la Sibiu, și osemintele Doamnei Despina Milița, soția lui Neagoe Basarab, călugărită cu numele Platonida. Ea a fost înmormântată alături de fostul soț Neagoe Basarab.

Se poate formula o firească întrebare: de ce a fost necesară o asemenea investiție la care a fost supusă țara pentru a edifica un obiectiv, când hotărârea anterioară condusesse la declanșarea lucrărilor de construire a unei noi biserici mitropolitane la Târgoviște ?

Fără a ne atribui un răspuns original, amintim caracterul competitiv al

începutului de veac XVI, când biruința din mai 1453 oferise cotropitorilor otomani posibilitatea să cucerească Constantinopolul, după ce supuseseră lumea balcanică, ca o primă mare biruință în acțiunea de pătrundere spre centrul Europei. Profitând de dezbinarea europeană, gata la fapte numai prin vorbe și sacrificiile celor limitrofi arealului dunărean, otomanii au reușit să acționeze persuasiv și militar lovindu-se însă de mica buturugă ce o constituia reacția unora din voievozii nord dunăreni. La timpul respectiv, domnii aveau la dispoziție pâlcurile de oaste ale boierimii fluctuante în interese deseori contrare politicii domnilor respectivi și oastea țării, când se recurgea la numeroasa gloată a țăranilor dotați cu modeste unelte transformate ad-hoc în arme de luptă. Pentru a-și asigura o efectivă și eficientă mobilizare la ceas de mare nevoie, acești *sui generis* oșteni aveau nevoie de o prealabilă acțiune lămuritoare-mobilizatoare. Așa s-a ajuns ca pictura exterioară a lăcașurilor din Moldova să evoce locuri și fapte condamnabile ale cotropitorilor. Cele întreprinse de Radu cel Mare pentru afirmarea Țării Românești în contextul european, impuneau cărturarului domn Neogoe Basarab să acționeze în continuare în a afirma această vatră nord dunăreană, ca o continuare firească a tot ceea ce a fost pozitiv în conduita Bizanțului anterior momentului 1453. Ca atare, prin preconizata construcție de inspirație a creștinismului bizantin, adaptat specificului local, Neogoe Basarab a considerat că realizarea - dincolo de efectivă edificare - va fi un concludent mesaj al preluării misiunii de port-drapel al creștinismului ortodox, definit peste veacuri atât de plastic de către savantul Nicolae Iorga: „Bizanț după Bizanț”.

Ca atare este imperios necesar ca, succint, să amintim câteva din elementele care au caracterizat această nestemată a arhitecturii românești.

Din vechiul ansamblu monahal a ajuns până la noi numai biserica, cumulând însă intervențiile întreprinse la finalul veacului al XIX-lea de către arhitectul francez chemat în România pentru a asigura restaurarea ei. Că a fost receptată și apreciată la cota cea mai înaltă a dovedit-o, în decursul veacurilor trecute, modul cum a inspirat folclorul românesc, notațiile călătorilor, modul cum a servit de model, cu plan, viitoarelor construcții autohtone - mai ales în anii când la final de veac XIX și în primele decenii ale celui următor caracterizate prin preocuparea de a asigura, în spiritul curentului neoromânesc, preluarea celor mai caracteristice soluții ale înaintașilor pentru a duce pe mai departe, creator, arhitectura românească din domeniul cultului creștin ortodox.

Ancestralul concept despre viață, imprimat în judecarea faptelor, a generat, și în acest caz, o impresionantă baladă a cărei temă este dominată de funcția sacrificiului uman intru biruința binelui - în acest caz, a edificării lăcașului comandat de domnul Neogoe Basarab iluștrilor meșteri, oameni cu precedente și semnificative realizări. Amintim, în acest sens, ctitorirea bisericii mănăstirii Dealu, la început de veac XVI, la comanda domnului Radu cel Mare, ca dominantă ce patrona întreg arealul Capitalei de la Târgoviște.

Este firească și întrebarea de unde a știut ce să ceară și cum să fie împodobită viitoarea construcție preconizată de a conferi fostei Capitale temei de perpetuare a memoriei înaintașilor implicați în consolidarea statului, a întronării bunelor rânduieli, care să-i confere trăinicie în confruntarea cu numeroasele și variatele vicisitudini care ne-au marcat evoluția istorică? Răspunsul îl aflăm din cele care au contribuit la formarea lui intelectuală, la permanenta sete de a cunoaște înfăptuirile notorii ale înaintașilor, dar și ale contemporanilor. Anii petrecuți în lumea Orientului l-au familiarizat cu numeroase realizări arhitecturale și decorative, dar nu i-au atenuat spiritul critic, ajutându-l de a prelua numai cele ce erau în concordanță cu modul de viață, de înțelegere a românilor. A considerat că investiția nu era hărăzită numai momentului, ci ea trebuia să dăinuie în timp. Ca atare, pe lângă materialele obținute din renumitele cariere autohtone, a căutat să aducă, din afara țării, materiale de bună calitate pe care măiestria și experiența înfăptuitorilor le-a integrat în opera constructivă, conferind acel tot impresionant ca plan, volumetrie, funcționalitate a spațiilor. Experiența anterioară a comportamentului solului în momente de solicitare seismică a contribuit la evitarea situațiilor care să devină critice la alte asemenea cutremure. Ce n-au putut preconiza ctitorul și realizatorii, pentru a-i asigura trăinicia, a fost comportamentul nesăbuit al oamenilor mânați de setea de înavuțire peste noapte prin opera de prăduire, silnicii, distrugerii. Din multiplele fapte condamnabile cităm pe cea a oștenilor principelui Transilvaniei, Gabriel Báthori care, în iarna anilor 1610-1611, au declanșat o amplă acțiune militară la sudul munților Carpați, menită a înlătura din scaun pe domnul Radu Șerban și a prăda întreaga țară. Concret, la mănăstirea Argeșului au preluat, printre multe altele: acoperișul de plumb al bisericii, podoabele din mormintele celor îngropați în biserică.

Ca și în alte multe cazuri, domnul Matei Basarab s-a preocupat să asigure reparațiile necesare întregului ansamblu monahal. A fost refăcut acoperișul și s-a intervenit local la repararea picturii. Au trecut deceniile și au intervenit noi stricăciuni care au afectat fundațiile, determinându-l pe Șerban Cantacuzino să reazeze pietrăria la locurile de unde se desprinsese. Veacul al XVIII a fost deosebit de distructiv, afectând lăcașului rezistența, în urma repetatelor acte de prădăciune. La 18 octombrie 1793, a intervenit o schimbare de statut în momentul înființării Episcopiei Argeșului și Muscelului, cu sediul chiar în incinta mănăstirii. Din acel moment, inclusiv problemele gospodărești de întreținere a Sf. lăcaș, au revenit episcopilor. Formula a dăinuit până la 5 februarie 1949, când a intervenit o comasare, episcopia fiind contopită cu cea a Râmnicului. În veacul al XIX, cutremurul din 26 octombrie 1802 a produs noi stricăciuni, inclusiv la pictură. La rându-le, incendiile au distrus atenansele, pârjolul topind și clopotele. Repercusiuni au suferit mureii bisericii și, după cutremurul din 23 ianuarie 1838, dislocarea pietrelor accentuându-se. Arhitectului Gaetano Burelli i-a revenit, în 1864, misiunea de a întocmi un

proiect de reparații, după o prealabilă analiză a situației edificiului. Lucrările au fost încredințate spre realizare antreprenorului Montoreanu, însă noi incendii au înlăturat ce se întreprinsese, afectând chiar și interiorul bisericii.

Prompta reacție a ministrului Titu Maiorescu, la 1874, a condus la rezilierea contractului cu respectivul antreprenor și adoptarea măsurii de a se adresa unei instituții din Franța, specializată în domeniul restaurărilor, cartea ei de vizită constituind-o opera de restaurare întreprinsă pentru salvarea și valorificarea corespunzătoare a patrimoniului imobiliar francez. Conducător al respectivei „școli” era Eugène-Emmanuel Viollet-le-Duc care l-a desemnat ca bun realizator pe elevul său A. de Baudet să vadă monumentul pentru a adopta o hotărâre corespunzătoare, fie ca lucrare de restaurare, fie ca, prin demolare, să se procedeze la reconstruire. Vizita din septembrie 1874 a condus la formularea părerii că era încă posibilă o restaurare. A recomandat pentru întocmirea proiectului lucrărilor pe tânărul arhitect André Lecomte du Noüy, fost elev al magistrului, iar pentru conducerea viitorului șantier pe Pierre Decase. În primăvara anului 1875, arhitectul și colaboratorul s-au prezentat la obiectiv. În lunile următoare, s-a lucrat la consolidarea turlei. Ulterior, n-a procedat la lucrări ce n-au mai respectat detaliile inițiale. La interior s-au decapat zonele cu pictură bine păstrată, încredințându-se realizarea noii picturi pictorului Jean-Jules Antoine Lecomte du Noüy, fratele arhitectului, care s-a străduit ca, în manieră academistă, să redea vechea pictură de manieră bizantină. O regretabilă „selecție” și „reamplasare” a intervenit în definirea unora din morminte. Amintim că, inițial, placa lui Radu de la Afumați se afla lângă cea a lui Neagoe Basarab, în sectorul sudic, astăzi aflându-se solitară în zona nordică. O serie de plăci au fost efectiv îndepărtate, unele au fost salvate, constituindu-se astăzi componente ale Muzeului Național de Artă, instituție care a preluat de la Muzeul Religios și fragmentele de frescă decapată. Au dispărut însă pietrele tombale ale unor donatori ulteriori.

Procedăm la o succintă incursiune prezentând spațiile componente ale bisericii. Absida Altarului este semicirculară la interior și poligonală la exterior. Lumina este asigurată de trei ferestre, cea centrală aflată pe axul bisericii, celelalte două flancând-o pe prima. Deasupra sunt plasate aerisitoarele. O notă aparte o constituie jilțul de piatră amplasat în dreptul ferestrei centrale. El este flancat de o bancă ce are conturul peretelui. Aceste două piese servesc pentru găzduirea înaltului prelat participant la slujbă și a însoțitorilor lui. Două mici nișe servesc pentru oficierea slujbei, respectiv în zona nordică se află proscomidia, loc de preparare a unor componente ale ritualului, iar spre sud se află diaconiconul, loc de păstrare a veșmintelor preoțești și a obiectelor de cult ce nu sunt plasate pe masa altarului. Dacă în prezent este un perete din marmură, cu încrustări din bronz și lemn servind drept tâmplă separatoare de spațiul naosului, la timpul trecut a existat o tâmplă joasă de lemn, purtătoare și a unei valoroase icoane din mozaic, achiziționată și adusă de

ctitor de la Constantinopol. În partea superioară se afla o dveră, broderie tratând scena Coborârii de pe Cruce, incluzând în partea de jos chipurile Doamnei Despina și ale fiicelor ei. Azi piesa este în componența patrimoniului Kremlinului de la Moscova. Una din tâmpile îndepărtate a ajuns să fie găzduită de biserica din Valea Danului, localitate aflată la circa 5 km. nord de Curtea de Argeș.

Naosul este de plan dreptunghiular, dominat de marea turlă Pantocrator. Prin înălțime și proporții asigură întregii construcții o impresionantă verticalitate, având 25,30 m. de la nivelul pardoselii. Turla este traforată de 8 ferestre înguste care asigură iluminarea picturii. Naosul este flancat de absidele ce au caracteristicile interioare și exterioare ale celei din Altar. Spre vest sunt două mici firide asemănătoare celor din Altar, fără funcționalități definite.

O distinctă tratare a avut-o spațiul pronaosului supralărgit și compartimentat, cel central fiind de acces spre cel al naosului, iar cele laterale servind ca locuri de îngropăciune. Prin prezența coloanelor separatoare a fost rezolvată problema distribuției greutatea celor trei turlă care-l suprapun și totodată delimitarea funcționalităților. Tradiția amintește de prezența unei dvere și a unor mari icoane amplasate în spațiile dintre coloane. Există o analogie în acest sens cu situația din Moldova, de la biserica Mănăstirii Humor, unde spațiul navelor era demarcat de mari icoane. Turla centrală este cu puțin mai scundă decât cea de pe naos, iar cele două turlă mai mici sunt mai suple și sunt ca și celelalte dominate de calote sferice. Lumina de zi este asigurată de cele opt ferestre îngemănate laterale (câte trei pe laturile de nord și sud și două pe cea vestică) și înguste ferestre ale turlălor. De o distinctă repartiție s-a bucurat și tratarea plastică a pereților pronaosului. Peretele nordic a fost rezervat redării sfinților cuvioși, iar cel sudic sfinților militari redați călare.

Suntem datori de a aminti și de calitățile acustice ale edificiului, sonorizarea fiind competitivă astăzi cu ultra sofisticatele aparaturi de amplificare.

Supremul examen, după corespunzătoarea realizare a celor două funcțiuni ale interioarelor ca loc de închinăciune și mausoleu, l-a dat însă proiectantul-constructor la tratarea exteriorului edificiului. Evidențierea siluetei monumentalei construcții, accentele sugerate de dispunerea turlălor permit o urmărire a suprafețelor decorate armonios. Podoabele sculpturale, fără a abuza de proeminențe, pun evident accentul pe virtuțile pietrei de Albești, atât prin culoarea gălbuie, cât și prin granulația rocii. De o distinctă tratare s-a bucurat decorarea fațadei de vest, care asigură accesul în interiorul bisericii după urcarea treptelor care au înălțat construcția, departajând-o de solul curții. De fapt, trei porți delimitază o terasă ușor supraînălțată care devansează amintitele trepte. În mijlocul acesteia se află un baldachin cu meniri de oficiere a slujbei de sfințire a agheasmei la Sf. Sărbătoare a Bobotezii.

Socul edificiului este flancat de o îngustă platformă delimitată cu fleuroane având partea superioară decupată în forma florii de crin.

Un parc a înlocuit vechile construcții ce aveau în centru biserica, oferind astfel privirii generoase spații de remarcare a eventualelor componente arhitecturale și sculpturale. La o oarecare distanță, în curtea așezământului se află, spre vest, un chioșc pe care o succintă inscripție face referință la Balada meșterului Manole, afirmând că până acolo ar fi planat zborul temerarului meșter silit să-și confecționeze aripile dorit salvatoare. Pe aceeași direcție, dincolo de șosea, se află celebra fântână cu apă de izvor, ce-l evocă pe meșterul Manole.

Pe latura estică, la o oarecare distanță de absida altarului, sunt două mici construcții ridicate pe vatra fostelor paraclise, iar la o oarecare distanță, o distonantă construcție, nu atât prin formă ci prin modul de tratare plastică a fațadelor folosind piramida aparentă. Zona centrală găzduiește paraclisul unde este depusă racla cu osemintele Sf. Mucenițe Filofteia, prăznuită la 7 decembrie. Spațiile laterale au asigurat, în timp, găzduirea serviciilor episcopiei precum și a familiei regale în popasurile de reculegere la mormintele înaintașilor. Azi, aceste spații găzduiesc anumite manifestări protocolare ale Episcopiei, al cărei sediu este la circa 500 de m. pe artera principală (Bulevardul central/Șoseaua Națională ce străbate axul Sud-Nord al orașului, conducând spre culmea Făgărașului). Este o valoroasă construcție din patrimoniul orașului, relevând arhitectura specifică a finalului de veac XIX - începutul secolului al XX-lea.

Palatul episcopal prin elementele în dotare, mobilier, pictură parietală, asigură condiții optime pentru studiu și reculegere, prilej de generare a unor studii cu valențe deosebite.

O semnalare necesară: în parcul aflat dincolo de respectivul palat sunt găzduite salvator o serie de relicve ale trecutului arhitecturii religioase de pe plaiurile Argeșului și Muscelului. Sunt construcții din lemn care au asigurat oficierea Sf. Slujbe pentru comunitățile umane în veacurile trecute. Prin acțiunea de asigurare a unei întrețineri corespunzătoare, aceste relicve sunt o concludentă imagine a unor timpuri trecute, trepte întru devenirea spre veacul nostru.

La început de veac XX, incinta pronaosului bisericii Mănăstirii / Episcopiei Argeșului a dobândit o nouă funcționalitate, el devenind mausoleu și pentru membrii familiei regale. Aici a fost înmormântat regele Carol I, în toamna anului 1914, iar peste doi ani a fost înmormântată și regina Elisabeta, pentru ca în perioada interbelică, tot aici să dobândească deplina liniște, în 1927, regele Ferdinand I, iar în 1938, regina Muria. În acest context considerăm necesară precizarea: Domnitorul și apoi regele Carol I a preconizat în primele decenii de prezență pe teritoriul României să aibă locul de veci în Capitală, optând pentru o poziție dominantă pe piscul flancat atât de panta vechii artere, Calea Șerban Vodă precum și de Valea Plângerii, loc preluat ulterior de construcția Crematoriului Uman. Cum, pentru lucrările de restaurare ale bisericii din Curtea de Argeș, domnitorul Carol I a manifestat un interes constant,

- Pavel Chihaiia, *Artă medievală*, vol. III, partea a doua *Tradiții răsăritene și influențe occidentale în Țara Românească*, Editura Albatros, București, 1998, p. 265-269. (VZT).
- Pavel Chihaiia, *Artă medievală*, vol. IV, partea întâi *Interferențe medievale*, Editura Albatros, București, 1998, Capitolul I *Întâlnirea cu cele două steme voievodale din Curtea de Argeș*, p. 9-16. (VZT).
- Maria-Ana Musicescu, Grigore Ionescu, *Biserica domnească din Curtea de Argeș*, București, 1976, 55 p. + il.
- Preot prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, vol. I, 1980, 644 p. La p. 239-246, 247-256, 417-427. (VZT).
- Preot prof. univ. dr. Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, Editura Enciclopedică, ediția II revăzută și întregită, București, 2002, 550 p. La p. 217 (Iachint); p. 258-259 (Macarie). (VZT).
- Emil Lăzărescu, *Biserica mănăstirii Argerșului*, Editura Meridiane, București, 1967, 48 p. + 36 p. il. + 1 plan. (VZT). Foto: coperta I, p. 18 planul absidei Altarului; p. 20 planul naosului; p. 26 planul pronaosului cu amplasamentul coloanelor care compartimentează spațiul, evidențiind și vechea amplasare a mormintelor din zona sudică. Cf. studiului arhitectului Horia Teodoru. *Cele 37 imagini redând biserica, ambientul, lista cu explicațiile la p. 47-48.*
- Gr. Ionescu, *Curtea de Argeș et ses environs, publié par les soins de l'association „V. Pârvan”*, Bucarest, 1944, 41 p. + pl. II. (VZT). După p. 8 o veche stradă din curtea de Argeș cu case specifice zonei; după p. 12 Biserica Sf. Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș – fațada sudică; după p. 14 și 16 interior din Biserica Sf. Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș – Naosul spre altar; după p. 20 ruina bisericii ortodoxe Sânt Nicoară; după p. 22 Biserica Episcopiei Argeș – fațada vestică și terasa cu baldachinul-aghiasmatar; după p. 24 Treptele scării și Ancadramentul intrării flancat de două din pisanii văzute de sub arcada baldachinului; după p. 26 Biserica Sf. Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș – zona Altarului; după p. 28 Pronaosul cu o parte din coloane; după p. 30 Terasa având în centru baldachinul-aghiasmatar – fotografie realizată de pe treptele intrării în biserică. Terasa este delimitată de fleuronii dăltuiți în piatră; după p. 32 Biserica Olari cu pictură exterioară; ibidem Fântâna Meșterului Manole – fotograficul a surprins momentul când o țărancă ia apă de la unul din cele trei șipote.
- Pr. Prof. Ion Ionescu, *Vechimea Episcopatului la români*, în: „B.O.R.”, București, anul CXIV nr. 1-6, ianuarie-iunie 1996, p. 330.
- Șerban C Andronescu, *Biserica lui Neagoe de la Curtea de Argeș*, București, Editura Fundației „România de Măine”, 2002, 76 p.
- Monumente istorice din județul Argeș – Destin și viitor 2000*, Pitești, 2000, 79 p., copertile ilustrate. (VZT).
- Foto coperta I Biserica Sf. Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș – fațada estică.
- Maria Ciobanu / Nicolae Moisescu / Radu Ștefan Ciobanu, *Cetatea Poienari*, Editura Sport-Turism, București, 1984, 139 p. + pl. II. (VZT). Foto ilustrațiile: 1) lepedea de piatră cu stema lui Vlad Dracul; 2) lepedea de pe mormântul domnului Radu de la Afumați.
- Octavian C. Dejan, *Lista cronologică a protopopilor din Pitești și a episcopilor Eparhiei Argeșului în ultimii 170 de ani*, în: „B.O.R.”, București, anul CXXI, nr. 7-12, iulie-decembrie 2003, p. 512-520.

Prof. Teodor Mavrodin, *Episcopia Argeșului 1793-1949*, Pitești, 2005, 547 p. (VZT). Foto coperti: I Biserica Sf. Nicolae Domnesc din Curtea de Argeș fotografie dinspre sud-vest; IV Parcul și Palatul Episcopal
O.N.T., Pliant Curtea de Argeș.

SUMMARY

By the will of Basarab I, ruler of Wallachia, the Curtea-de-Argeș church become a metropolitan seat for about two centuries, till its temporary transfer at Târgoviște. During the second half of the 17th century, the metropolitan seat was transfered in Bucharest. The article presents the various stages in the building and preservation of the legendary construction.